Onaylanmış Alacak Temliki ve Mülkiyet

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	05.05.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2020/11163	Anayasa 13, Anayasa 35, 818 BK m.162, TBK 183, 6446 SK m.11, 6216 SK m.50

ÖZET

Proje finansmanı kredisi için bankaya temlik edilen ve TEİAŞ'ça onaylanan elektrik piyasası alacaklarının, işletmeci değişince EPİAŞ'ça yeniden onaya bağlanması ölçüsüz bulundu; mülkiyet hakkının ihlaline ve yeniden yargılamaya karar verildi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/onaylanmis-alacak-temliki-proje-finansmani-aym-2020-11163/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ — İKİNCİ BÖLÜM — KARAR

YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş. BAŞVURUSU (4) — Başvuru Numarası: 2020/11163 (birleşen başvuru: 2021/37622)

Karar Tarihi: 5/5/2026 — Sonuç: Esas (İhlal)

Başvurucu: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır)

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alacağın devri (alacak temlik) sözleşmesinin Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. kayıtlarına işlenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Aralarında kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle süresinde yapılan 2021/37622 numaralı bireysel başvuruyla ilgili dosyanın 2020/11163 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, 2021/37622 numaralı bireysel başvuru dosyasının kapatılmasına ve incelemenin 2020/11163 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmelidir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu ile E. Elektrik Üretim A.Ş. arasında 13/10/2010 tarihli kredi sözleşmesi ve bu sözleşmenin eki olarak aynı tarihte alacak temlik sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşmeye göre proje finansman kredisi kapsamında B. Hidroelektrik Santrali Projesi ile E. Enerji Üretim A.Ş.nin elektrik piyasası dengeleme ve uzlaştırma faaliyetleri ile ilgili mevzuat çerçevesinde piyasa mali uzlaştırma merkezi (PMUM) nezdinde doğmuş ya da doğacak alacakların tamamı (tüm ferileri ile birlikte) 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 162. maddesi ve devamı hükümlerine göre başvurucuya devir ve temlik edilmiştir.

6. Alacak temlik sözleşmesi başvurucu tarafından Ankara 54. Noterliği aracılığıyla 21/3/2014 tarihinde o tarihte piyasa işletmecisi görevini ifa eden Türkiye Elektrik İletim A.Ş.ye (TEİAŞ) gönderilmiş, TEİAŞ 21/7/2014 tarihli cevabi yazısında temlik sözleşmesinin uygun bulunduğunu, 1/8/2014 tarihi itibarıyla işleme alınacağını, alacak temlikinden önce haciz ihbarnamelerinin kuruma ulaştığını, bu nedenle haciz ihbarnamelerinin ödenmesini müteakip ödeme yapılacağını belirtmiştir.

7. Piyasa işletmecisi lisansı alan Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. (EPİAŞ) internet sitesinde bir duyuru yayımlamıştır. Duyuruda TEİAŞ'a ait web sayfasında, 1/9/2015 tarihinden önce imzalanıp piyasa işletmecisi tarafından (TEİAŞ) onaylanan, piyasa katılımcılarının yaptıkları temlik sözleşmelerinin EPİAŞ'ta işlem görebilmesi için temlik sözleşmesinin her iki tarafınca imzalanan taahhütname ve zeyilnamelerin gönderilmesi, aksi takdirde işleme alınmayacağı bildirilmiştir.

8. Başvurucu 20/10/2015 tarihinde TEİAŞ'a ve EPİAŞ'a başvurarak EPİAŞ'ın piyasa işletmeciliğini TEİAŞ'tan devralması nedeniyle TEİAŞ nezdinde başlatılan ve devam eden alacak temlik sözleşmesi ile ilgili işlemlere ait bilgi ve belgelerin EPİAŞ'a devredilmesini, EPİAŞ'ın da TEİAŞ'tan gelecek bilgi ve belgeler doğrultusunda temlik sözleşmesi gereğince başlatılan işlemlerin kesintiye uğratılmaksızın EPİAŞ tarafından devam edilmesini talep etmiştir. EPİAŞ tarafından başvuruya verilen 11/12/2015 tarihli cevapta; TEİAŞ nezdinde gerçekleşen işlemlerin EPİAŞ için hukuken bağlayıcı olmadığı, alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ tarafından kabul edilmesinin hukuken uygun bulunmadığı, EPİAŞ'ın belirlediği koşullarda yeni bir alacak temlik sözleşmesinin gönderilmesi hâlinde konunun yeniden değerlendirileceği belirtilmiştir.

9. Başvurucu, EPİAŞ'ın 11/12/2015 tarihli işleminin iptali için İstanbul 12. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Mahkeme 28/1/2016 tarihinde davanın görev yönünden reddine karar vermiştir. Mahkeme, davalının özel hukuk hükümlerine tabi bir şirket olduğu ve dava konusu işlemin idari işlem niteliği bulunmadığından görevli yargı kolunun adli yargı olduğu sonucuna varmıştır.

10. Başvurucu, davanın görev yönünden reddine yönelik Mahkeme kararına karşı temyize başvurmuştur. Danıştay Onüçüncü Dairesi (Daire) 29/9/2016 tarihinde Mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire, bozma kararında statü itibarıyla özel hukuk kurallarına tabi kılınmış olsa da piyasa işletmecisi olan EPİAŞ'ın, elektrik piyasası dengeleme ve uzlaştırma mevzuatı çerçevesinde tek yanlı, kamu gücü kullanarak idari işlemler tesis edebileceğini, dava konusu başvuru incelenirken idarece salt özel hukuk kurallarına göre değil 14/4/2009 tarihli ve 27200 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğine (Yönetmelik) göre inceleme yapıldığı anlaşıldığından Mahkeme kararında usul hükümlerine uygunluk bulunmadığını belirtmiştir. Daire 13/12/2017 tarihinde karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

11. Mahkeme 23/1/2019 tarihinde bozma kararına uyarak davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme 13/10/2010 tarihli temliknamenin eski piyasa işletmecisi TEİAŞ nezdinde işleme alındığı, anılan temliknamenin onay işlemleri devam ederken davalı EPİAŞ'ın piyasa işletmeciliğini devraldığı, TEİAŞ nezdinde kabul edilen alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ nezdinde geçerli olduğu ileri sürülmüşse de 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na istinaden 1/9/2015 tarihinden itibaren piyasa işletmecisinin EPİAŞ olduğu, dolayısıyla 13/10/2010 tarihli temliknamenin piyasa işletmecisi olan EPİAŞ'ın onayı alınmadan akdedildiği anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını açıklamıştır. Davanın reddine yönelik karar temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

12. Nihai karar başvurucu tarafından 25/3/2020 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 818 sayılı Kanun'un Beşinci Bap (A) "ALACAĞIN TEMLİKİ" başlıklı 162. maddesi şöyledir: "Kanun veya akit ile veya işin mahiyeti icabı olarak menedilmiş olmadıkça borçlunun rızasını aramaksızın alacaklı, alacağını üçüncü bir şahsa temlik edebilir. Borçlu, alacağın temlik edilmemesi şart edilmiş olduğunu bu şartı ihtiva etmeyen bir ikrarı bilkitabeye istinat ile, alacağını temellük eden üçüncü bir şahsa karşı iddia edemez."

14. 6446 sayılı Kanun'un "Piyasa işletim faaliyeti ve EPİAŞ'ın kuruluşu" başlıklı 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Piyasa işletim faaliyeti, organize toptan elektrik piyasalarının işletilmesi ve bu piyasalarda gerçekleştirilen faaliyetlerin mali uzlaştırma işlemleri ile söz konusu faaliyetlere ilişkin diğer mali işlemlerdir. (2) Bu Kanun ile kuruluş ve tescile ilişkin hükümleri hariç olmak üzere 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve özel hukuk hükümlerine tabi, Enerji Piyasaları İşletme Anonim Şirketi ticaret unvanı altında bir anonim şirket kurulur. ... (3) EPİAŞ'ın teşkilat yapısı ile çalışma esasları ... Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Borsa İstanbul Anonim Şirketi tarafından işletilecek piyasaları ilgilendiren hususlarda Sermaye Piyasası Kurulunun görüşü alınır. ... (5) ... Kurum ve Sermaye Piyasası Kurulunun görüşleri doğrultusunda EPİAŞ, Sermaye Piyasası Kanununun 65 inci maddesi kapsamındaki anlaşmaların tarafı olabilir. ... (12) EPİAŞ, kurulmasından itibaren altı ay içerisinde Kurumdan gerekli piyasa işletim lisansını alarak piyasa işletim faaliyetlerini yürütmeye başlar. (13) EPİAŞ piyasa işletim lisansı alana kadar,

ilgili piyasa işletim faaliyetinin TEİAŞ tarafından piyasa işletim lisansı alınmaksızın yürütülmesine devam edilir."

15. Yönetmelik'in "Devir ve temlik" başlıklı 138. maddesi -bireysel başvuru tarihi itibarıyla- şöyledir: "(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yükümlülüklerle ilgili olarak yapılan, dengeden sorumlu grup oluşturma haricindeki devir ve temlikler Piyasa İşletmecisine karşı hüküm ifade etmez. Bu Yönetmelik kapsamındaki alacak ve haklar ise ancak Piyasa İşletmecisi tarafından belirlenen hususlara uygun olarak ve Piyasa işletmecisinden onay almak kaydıyla rehin ve temlik edilebilir."

16. Yönetmelik'in "EPİAŞ'ın piyasa işletim faaliyetine başlaması" başlıklı Geçici 28. maddesi şöyledir: "(1) EPİAŞ piyasa işletim lisansı alana kadar Piyasa İşletmecisi TEİAŞ'tır."

17. Yönetmelik'in "Önceki alacak veya borçlara ilişkin uygulama" başlıklı Geçici 31. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) TEİAŞ'ın taraf olduğu dava ve takiplerden EPİAŞ'ın faaliyetleriyle ilgili olanlar, EPİAŞ'ın faaliyete geçiş tarihinden itibaren EPİAŞ tarafından yürütülür."

18. 13/10/2010 tarihli kredi sözleşmesi ile alacak temlik sözleşmesinin eki olan ek-3 temlik ihbarnamesinin ilgili kısmı şöyledir: "c) Dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerine ilişkin PMUM görevlerinde mevzuattan kaynaklanan bir değişiklik olması ve temlik edilen alacakların ödenmesine yönelik olarak bir başka kurum ve/veya kuruluşun görevlendirilmesi halinde TEİAŞ'ın temliknameye ilişkin sorumlulukları sona erecektir."

19. 13/10/2010 tarihli kredi sözleşmesi ile alacak temlik sözleşmesinin eki "Temlik şartları" başlıklı 6. maddesi şöyledir: "6. Dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin TEİAŞ'ın görev alanından çıkarılarak başka bir tüzel kişiliğe devredilmesi halinde, TEİAŞ'ın temliknamede belirtilen temlik sözleşmesinin borçlusu sıfatı sona erecek ve temlik işlemlerinin dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerini yürütecek yeni piyasa işletmecisi tarafından yerine getirilecektir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 5/5/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; alacak temlik sözleşmesinin TEİAŞ tarafından onaylandığı tarihteki mevzuata göre EPİAŞ'ın henüz kurulmadığını, TEİAŞ'ın alacak temlik sözleşmesini onaylamasından sonra değişen mevzuat gerekçe gösterilerek alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ'ın onayına tabi tutulmasının alacak temlik sözleşmesi hükümlerine aykırı olduğunu, TEİAŞ yerine piyasa işletmecisi konumuna gelen EPİAŞ'ın TEİAŞ'tan alacak temlik sözleşmesine ilişkin bilgi ve belgeleri alarak süreci devam ettirmesi gerektiği belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde, başvurucunun piyasa işletmecisinden onay almak koşulu sağlanmaksızın akdedilen kredi sözleşmesinin eki olan alacağın devri sözleşmesine dayanarak E. Enerji Üretim A.Ş.nin doğmuş ve doğacak tüm hak ve alacaklarının kendisine ödenmesini talep etmesine esas alınabilecek bir mevzuat hükmü ve bu yönde süregelen yerleşik yargı içtihadı

bulunmadığı dikkate alındığında mülkiyet hakkı kapsamında kalan bir mal varlığına sahip olmadığı gibi kendisinde meşru bir beklenti oluşturabilecek somutlukta bir durumun da bulunmadığı vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki iddialarına benzer yönde beyanda bulunmuştur.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir: "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

25. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında inceleme yapılabilmesi için öncelikle somut olayda mülkün var olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

26. Başvurucunun temlik sözleşmesine konu ettiği alacak, ekonomik değer taşıyan ve para ile ölçülebilen bir mal varlığı hakkı niteliğindedir. Nitekim 818 sayılı Kanun'un alacağın temlikine ilişkin hükümleri uyarınca alacak hakkı, devredilebilir ve üçüncü kişiler nezdinde ileri sürülebilir bir hak olup bu yönüyle bağımsız bir ekonomik değer ifade etmektedir. Bu kapsamda başvurucunun kredi sözleşmesi ve eki temlik sözleşmesine dayanarak elde ettiği alacak hakkı, yalnızca teorik bir beklenti değil hukuken tanınan ve korunmaya değer bir mal varlığı unsurudur. Somut olayda temlik sözleşmesinin TEİAŞ nezdinde kabul edilmesi ve işleme alınacağının bildirilmesi karşısında başvurucunun bu alacağa yönelik hakkının belirli bir kesinlik ve icra kabiliyeti kazandığı anlaşılmakta olup bu yönüyle Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

27. Başvurucu 13/10/2010 tarihli proje finansman kredisi kapsamında E. Enerji Üretim A.Ş.nin elektrik piyasası dengeleme ve uzlaştırma faaliyetleri ile ilgili mevzuat çerçevesinde PMUM nezdinde doğmuş ya da doğacak alacakların tamamını temlik almıştır. Başvurucu, bu alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ nezdinde kayda alınması için idari başvuruda bulunmuş; talebin reddi üzerine iptal davası açmıştır. Mahkemenin davanın reddine yönelik kararı temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

28. Başvurucunun şikâyetinin temelini değişen mevzuat sonrasında piyasa işletmecisi konumuna gelen EPİAŞ'ın kendisinden önce bu görevi yürüten TEİAŞ tarafından kabul edilen alacak temlik sözleşmesini kayda almamasıdır. Başvurucu alacağın temliği sözleşmesinin EPİAŞ kayıtlarına işlenmesini teminen iptal davası açmıştır. Mahkemenin davanın reddine yönelik kararında temlik sözleşmesinin EPİAŞ onayından geçmediğine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ onayına tabi kılınması mülkiyet hakkına müdahale oluşturmaktadır.

29. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

30. Bu noktada müdahalenin sonucu kadar amacı da dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır. Olayda alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ'ın onay şartına bağlandığı görülmüştür. Bu sebeple müdahale, devletin mülklerin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol etme yetkisi kapsamında incelenmelidir (B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir: "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de gözönünde tutulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (B. No: 2014/1546, § 62).

i. Kanunilik

33. 818 sayılı Kanun'a göre kural olarak alacağın temliki borçlunun rızasına bağlı değildir. Ancak kanun, sözleşme veya işin niteliği temlik sözleşmelerinde borçlunun rızasının zorunlu tutulmasına imkân vermektedir (bkz. § 13). Başvuruya konu olayda elektrik piyasası dengeleme ve uzlaştırma

faaliyetleri ile ilgili mevzuat çerçevesinde PMUM nezdinde doğmuş ya da doğacak alacakların temliki piyasa işletmecisinden onay almak şartına bağlanmıştır. Piyasa işletmecisi tarafından hazırlanan tip sözleşmede PMUM nezdinde doğmuş ya da doğacak alacaklar piyasa işletmecisinin onayına tabi kılınmıştır. Alacak temlik sözleşmesinin borçlunun rızasına tabi kılınmasına yönelik tip sözleşmenin varlığı -sözleşme veya işin niteliği- gözetildiğinde PMUM nezdinde doğmuş ya da doğacak alacakların piyasa işletmecisinin onay şartına bağlanmasının kanuni dayanağı olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

34. Elektrik piyasasında enerji açık ve/veya enerji fazlalarına ilişkin alacak ve borçların mali açıdan uzlaştırılmasına ilişkin işlemler kapsamında elektrik piyasasında dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin sağlıklı yürütülmesi ve alacak borç ilişkilerinin ihtilaf çıkmadan sürdürülmesinin sağlanması hedeflendiğinden meselenin kamusal önemi de dikkate alınarak PMUM nezdinde doğmuş ya da doğacak alacakların temlikinin piyasa işletmecisinden onay almak şartına bağlanmasının meşru bir amaç taşıdığı açıktır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

35. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir.

36. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016).

37. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

38. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin sağlanabilmesi için öncelikle malike, uygulanan tedbirlere karşı savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması, söz konusu iddia ve savunmaların makul biçimde karşılanması gerekir (B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; B. No: 2014/8060, 29/9/2016, §§ 75-95; B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; B. No: 2014/13966, §§ 57-72).

39. Öte yandan idarenin iyi yönetişim ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü vardır. İyi yönetişim ilkesi, kamu yararı kapsamında bir durum söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68; B. No: 2015/1685, 23/5/2018, § 44).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucunun yakındığı husus TEİAŞ'ın alacak temlik sözleşmesini uygun bulmasına karşılık değişen mevzuat gerekçe gösterilerek alacak temlik sözleşmesinin EPİAŞ kayıtlarına işlenmemesidir.

41. PMUM nezdinde doğmuş ya da doğacak alacakların temlikinin piyasa işletmecisinden onay alma şartına bağlanması, elektrik piyasasında dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin sağlıklı yürütülmesini sağlama amacı gözönüne alındığında eldeki olayda müdahalenin elverişli ve gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

42. Son olarak müdahalenin orantılı olup olmadığı incelenmelidir. Bu değerlendirme yapılırken kamu otoritelerinin davranışları ile başvurucunun yükümlülüklerini yerine getirilip getirmediği ve müdahalenin aşırı bir külfete neden olup olmadığına bakılmalıdır. Öncelikle başvurucunun temlik sözleşmesi ve eklerini hazırlayarak piyasa işletmecisi olan TEİAŞ'ın onayına sunduğu görülmüştür. TEİAŞ 21/7/2014 tarihinde alacak temlik sözleşmesinin kabul edildiğini başvurucuya iletmiştir (bkz. § 6). Anılan tarihte piyasa işletmecisinin TEİAŞ olduğunun altı çizilmelidir. Bu durumda PMUM nezdinde doğmuş ve doğacak alacaklar için piyasa işletmecisinin aradığı şartlarda bir temlik sözleşmesi hazırlanıp onaya sunulduğu görüldüğünden sözleşmenin kuruluşu aşamasından EPİAŞ'ın piyasa işletmeciliğini TEİAŞ'tan devralmasına kadar başvurucunun üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirdiği ve aksi yönde bir iddianın da ileri sürülmediği anlaşılmıştır.

43. TEİAŞ 21/7/2014 tarihinde alacak temlik sözleşmesinin uygun bulunduğuna karar verirken yeni piyasa işletmecisi EPİAŞ, TEİAŞ tarafından kabul edilen alacak temlik sözleşmesinin yeniden kendi onayına sunulmasını talep etmiştir (bkz. § 8). EPİAŞ'a göre TEİAŞ tarafından uygun bulunan temlik sözleşmeleri EPİAŞ için bağlayıcı değildir. Temlik sözleşmesinin ekinde yer alan ihbarnamede dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin TEİAŞ'ın görev alanından çıkarılarak başka bir tüzel kişiliğe devredilmesi hâlinde temlik işlemlerinin dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerini yürütecek yeni piyasa işletmecisi tarafından (EPİAŞ) yerine getirileceği açık biçimde düzenlenmiştir (bkz. § 19). Bu noktada alacak temlik sözleşmesinin TEİAŞ tarafından uygun bulunduktan sonra değişen mevzuat gerekçe gösterilerek aynı alacak temlik sözleşmesi için ikinci kez yeni piyasa işletmecisi olan EPİAŞ'ın onayının istenmesi başvurucu açısından sonradan getirilen yeni bir yükümlülük olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca EPİAŞ'ın piyasa işletmecisi görevini üstlendikten sonra TEİAŞ nezdinde mevcut alacak temlik sözleşmelerinin geçersiz olduğu ve yeniden onaya sunulması gerektiğine yönelik duyurusunun geleceğe etkili sonuç doğurması bir başka ifadeyle 1/9/2015 tarihinden sonra hazırlanan alacak temlik sözleşmeleri için uygulanması yerine geçmişe etkili bir biçimde uygulanması hukuki güvenlik ilkesini de ihlal etmiştir.

44. Öte yandan somut başvuruda piyasa işletmecisinin 1/9/2015 tarihinde değişecek olması nedeniyle idarenin uygun bir zamanda ve uygun yöntemlerle anılan değişimden etkilenecek piyasa aktörlerini bu değişimin hukuki sonuçları hakkında bilgilendirmesi beklenir. Bu noktada piyasa işletmecisinin değişim sürecinde idarelerin iyi yönetişim ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğünü yerine getirdiği de söylenemez.

45. Son olarak Mahkemenin 1/9/2015 tarihinden itibaren piyasa işletmecisinin EPİAŞ olduğuna, dolayısıyla 13/10/2010 tarihli temliknamenin EPİAŞ'ın onayına sunulması gerektiğine yönelik yorumunun başvurucu açısından öngörülebilir olmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucu 21/3/2014 tarihinde alacak temlik sözleşmesini TEİAŞ'ın onayına sunmuş ve TEİAŞ 21/7/2014 tarihinde alacak temlik sözleşmesinin uygun bulunduğunu başvurucuya iletmiştir. Temlik sözleşmesinin ekinde yer alan ihbarnamede dengeleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin yeni piyasa işletmecisi tarafından (EPİAŞ) yerine getirileceğine yönelik hüküm olmasına karşılık Mahkemenin mevzuat değişikliğini gerekçe göstererek temlik sözleşmesinin ikinci kez EPİAŞ'ın onayına sunulmasının zorunlu olduğuna yönelik yorumun başvurucu açısından belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı açıktır.

46. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla müdahalenin taşıdığı meşru amacın dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil denge başvurucu aleyhine bozulmuş olup müdahale ölçülü değildir.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Bir üye bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

VI. GİDERİM

48. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir ([GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK] B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 12. İdare Mahkemesine (E.2018/245, K.2019/79) ile Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2020/1265, K.2020/1313) GÖNDERİLMESİNE,

E. 934,50 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.934,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/5/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE (özet aktarım; üye adı derlemeye alınmamıştır)

Farklı gerekçeye göre ihlal sonucuna katılmakla birlikte, müdahale öncelikle kanunilik ölçütü yönünden Anayasa'ya aykırıdır. 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 162. maddesi, daha önce temlik edilmiş ve yetkili piyasa işletmecisi nezdinde süreci başlatılmış bir alacak bakımından, yalnızca piyasa işletmecisinin değişmiş olması nedeniyle yeniden borçlu veya piyasa işletmecisi rızası aranabileceği şeklinde yorumlanmaya elverişli değildir. Müdahale yönetmelik hükümleri ve piyasa işletmecisinin tek yanlı değerlendirmesi üzerinden temellendirilmiş olup temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında yönetmelik hükümleri, kanunda açıkça öngörülmeyen yeni ve ağırlaştırıcı bir sınırlamanın bağımsız dayanağı olarak kabul edilemez. Kanunilik ölçütü sağlanmadan yapılan bir müdahalenin ayrıca ölçülülük bakımından incelenmesine gerek bulunmamaktadır.